

JUMALAN MAALLINEN JA HENGELLINEN HALLINTA – EVANKELISLUTERILAINEN REGIMENTTIOPPI

Pastori Teemu Haataja

1. Kaksi regimenttiä

1.1. Regimenttiopin lähtökohdat

Termi 'regimentti' on johdettu latinankielen verbistä 'rego', joka on suoraan käännettynä 'johdan' tai 'hallitsen'. Evankelisluterilaisessa teologiassa regimentillä tarkoitetaan Jumalan hallintavaltaa tai hallintapiiriä.

Regimenttejä on kaksi:

1. MAALLINEN REGIMENTTI (*regnum civile*)
2. HENGELLINEN REGIMENTTI (*regnum Christi tai regnum spirituale*)

Jumala hallitsee luomakuntaansa kahdella tavalla: maailmassa esivallan ja lakien kautta, Kirkossaan hengellisesti, Sanansa kautta.

1.2. Martti Luther ja regimenttioppi

Martti Luther joutui pohtimaan Jumalan maallisen ja hengellisen hallinnan eroa ymmärtäessään, ettei keskiajan kirkon opetus vastannut Raamatun totuutta.

Lutherin kritiikki kohdistui erityisesti kahteen asiaan. Ensiksikin hän katsoi, ettei keskiajan kirkon opetus kahden tason etiikasta ollut raamatullista (ks. esim. Luther, Martti: Valitut teokset III, 1983, s. 7; tästä myös WA 11. 245, 23-25; 259, 17-19).

Rooman kirkko opetti, että yhteiskunnasta vetäytyminen ja luostarielämä edustavat korkeampaa hurskauden tasoa. Osa Raamatun opetuksesta, esimerkiksi Vuorisaarnan nk. evankeliset neuvot (*concilia evangelica*), koskee vain näitä täydellisyyteen pyrkiviä, maailmasta vetäytyviä uskovia, jotka

ovat vapaaehtoisesti valinneet hengellisen säädyn. Maalliseen säätyyn kuuluvia tavallisia kristittyjä sitovat vain vanhan lain, so.10 käskyn lain piiriin kuuluvat universaalit säännöt. (Thomas Aquinas: Summa Theologica 11–11 qu. 183–4, 186.)

Toiseksi Luther torjui keskiajan kirkon piispojen maalliset valtapyrkimykset. Hänen mukaansa piispojen valta on hengellistä, eikä se tuo mukanaan maallista valtaa. Luther kirjoitti tästä vuonna 1523 ilmestyneessä kirjasessaan ”Maallisesta esivallasta”: *”Mitä sitten papit ja piispat ovat? Vastaan: Heidän hallitsemisensa ei ole valtaa eikä esivaltaa, vaan palvelemista ja velvollisuutta. Sillä he eivät ole ylhäisempiä eikä parempia kuin muut kristityt. Sen tähden ei heidän pidä antaa toisille lakeja eikä käskyjä ilman näiden tahtoa ja suostumusta. Heidän hallitsemisensa pitäisi olla ainoastaan Jumalan sanan viljelemistä, jonka avulla he johtavat kristittyjä ja voittavat kerettöisyyden.”* (Luther, Martti: Valitut teokset III, 1983, s. 93.) Jos esivalta on antanut piispoille maallista valtaa, kuuluu se heille vain inhimillisen oikeuden perusteella (*iure humano*).

Vaikka Luther ei kirjoittanutkaan keskeisiä regimenttioppiin liittyviä evankelisluterilaisen kirkon oppidokumentteja, hänen ajattelunsa vaikuttaa niiden taustalla. Saarnassaan 15.12.1532 Luther sanoo, että maallinen hallintapiiri *”on todella Jumalan, meidän Herramme hallintapiiri (Reich), vaikkakin väliaikainen laki ja regimentti. Hän tahtoo meidän kunnioittavan tätä vasemman kätensä hallintapiiriä (Reich), mutta oikean kätensä hallintapiirissä (Reich) hän hallitsee persoonassaan.”* (WA 36.385, 6–9, käänös T.H.) Matt. 5: 38–41 selittäessään hän summaa: *”Tämäkin teksti on aikaan saanut monta kysymystä ja erehdystä miltei kaikille opettajille, jotka eivät ole ymmärtäneet oikein toisistaan erottaa noita kahta asiaa, maallista ja hengellistä säätyä tahi Kristuksen ja maailman valtakuntaa. Sillä jos näitä kahta toisiinsa sekoitetaan eikä puhtaasti ja selvästi toisistaan eroteta, ei saata koskaan mitään oikeata ymmärrystä kristikunnassa syntyä, kuten usein olen sanonut ja todistanut.”* Luther, Martti: Herramme Jeesuksen Kristuksen Vuorisaarnan selitys, 1906, ss. 134–5.)

1.3. Lutherista Tunnustuskirjoihin

Lutherin löytö leimaa evankelisluterilaisen kirkon Tunnustuskirjojen opetusta Jumalan kahdesta hallintavallasta. Väärää tulkintaa kahden tason etiikasta käsitellään Augsburgin tunnustuksen puolustuksessa näin: *”...munkit ovat kirkkoon levittäneet monia turmiollisia käsityksiä. He ovat näet nimittäneet omaisuuden yhteisyyttä evankeliseksi järjestykseksi ja väittäneet, että on olemassa neuvoja, joiden mukaan ei saa omistaa yksityisomaisuutta, ei rangaista eikä kostaa. Nämä käsitykset pimentävät pahasti evankeliumin ja hengellisen valtakunnan ja ne ovat myös valtiolle vaarallisia. Eihän evankeliumi tee loppua yhteiskunnan eikä talouselämän järjestyksestä, vaan päinvastoin hyväksyy ne ja käskee noudattamaan niitä kuin jumalallista järjestystä”.* (Apol. XVI, 4–5.)

27. artiklassa Melanchton jatkaa samasta teemasta: *”Vielä on valhetta sekin, että luostarielämän sääntöjen noudattaminen merkitsisi evankeliumin neuvojen mukaisia tekoja. Eihän evankeliumi neuvo käyttämään poikkeavia vaatteita, erottelemaan ruokia eikä luopumaan yksityisomaisuudesta”* (Apol., XXVII, 26.)

Augsburgin tunnustuksessa kirjoitetaan piispojen vallasta seuraavasti: *”Piispojen vallasta on aikaisemmin esiintynyt suuria kiistoja, joissa on taitamattomasti sekoitettu toisiinsa kirkon valta ja maallisen miekan valta. (...) Meikäläisten mielipide on, että avainten valta eli piispojen valta merkitsee evankeliumin mukaisesti valtaa ja Jumalan käskyä saarnata evankeliumia, antaa anteeksi ja pidättää synnit sekä toimittaa sakramentit. (...) ...kirkollista ja maallista valtaa ei pidä sekoittaa toisiinsa. Kirkollisella vallalla on oma valtuutuksensa, nimittäin opettaa evankeliumia ja toimittaa sakramentit. Se ei saa sekaantua sille vieraisiin tehtäviin, ei vaihtaa maallisia hallituksia, ei kumota esivallan säätämiä lakeja, ei kieltää lain määräämää kuuliaisuutta, ei asettaa esteitä tuomioille, jotka koskevat maallisia järjestyksiä tai sopimuksia eikä määrätä esivallalle sääntöjä valtion järjestysmuodosta. (...) Tällä tavalla meikäläiset erottavat kummankin vallan tehtävät ja kehottavat*

kunnioittamaan molempia ja tunnustamaan, että molemmat ovat Jumalan lahja ja hyvä teko. Jos piispoilla tämän lisäksi on maallisen miekan valtaa, niin heillä ei ole sitä piispoina evankeliumin määräyksestä, vaan inhimillisen oikeuden perusteella. Tämän vallan kuninkaat ja keisarit ovat heille myöntäneet omaisuutensa maallista hallintoa varten.” (CA, XXVIII, 1, 5, 12–13, 18–19.)

Tiivistelmä regimenttiopista löytyy Augsburgin tunnustuksen puolustuksesta: *”Koko tätä Kristuksen valtakunnan ja maallisen valtakunnan välistä eroa koskevaa uskonkohtaa on meikäläisten teoksissa valaistu kaikkien hyödyksi. Siitä opetetaan, että Kristuksen valtakunta on hengellinen, toisin sanoen valtakunta, joka panee sydämessä alulle Jumalan tuntemuksen, jumalanpelon ja uskon, iäisen vanhurskauden ja iäisen elämän. Tämän elämän kestäessä meidän on kuitenkin sallittua tässä maailmassa käyttää hyväksemme sitä laillista yhteiskuntajärjestystä, joka on voimassa sen kansan keskuudessa, jonka parissa me elämme, aivan samoin kuin meidän on lupa käyttää hyväksemme lääkintätaitoa, rakennustaitoa tai ruokaa, juomaa ja ilmaa. Evankeliumi ei myöskään säädä uusia yhteiskuntajärjestystä koskevia lakeja, vaan opettaa meitä olemaan kuuliaisia voimassa oleville järjestyksille, olivatpa ne pakanoiden tai keiden hyvänsä säätämiä.” (Apol. XVI, 2–3.)*

1.4. Regimenttioppi perustuu lain ja evankeliumin erottamiseen

Maallisen ja hengellisen regimentin erottaminen perustuu lain ja evankeliumin erottamiseen. Laki kuuluu syntiselle luonnolle. Sen tulee käskää, tuomita ja vaatia.

Laki vaikuttaa kolmella tavalla:

1. Lain ensimmäinen käyttö: pitää ulkoisesti kurissa syntisiä (*usus politicus*).
2. Lain toinen käyttö: osoittaa synnin (*usus theologicus tai usus spiritualis*).

3. Lain kolmas käyttö: toimii kristittyjen eettisenä ohjeena (*tertius usus legis*). (FC Ep. VI, 1.)

Maallisen regimentin toiminta nivoutuu lain ensimmäiseen käyttöön, vaikkakaan lainsäädäntöä ei perustella Raamatulla vaan järjellä, oikeudenmukaisuudella ja luonnonmukaisuudella. 10 käskyn laki on nimittäin paras ja selkein tiivistelmä luonnollisesta laista (*lex naturalis*), jonka Jumala on istuttanut kaikkien sydämiin luomisessa. Tämän osoittaa Room. 2: *”Pakanakansatkin, joilla ei ole lakia, saattavat luonnostaan tehdä, mitä laki vaatii. Silloin pakanat, vaikkei heillä lakia olekaan, ovat itse itselleen laki. Näin he osoittavat, että lain vaatimus on kirjoitettu heidän sydämeensä.”* (Room. 2: 14–15.)

Juuri luonnollinen laki on maallisen lainsäädännön ja esivallan perusta kaikkialla maailmassa. Se ohjaa yhteiskunnat säätämään lakeja ja järjestyksiä, joiden puitteissa inhimillinen elämä on mahdollista. Kristitty kyllä perustelee kantansa itselleen Raamatulla, mutta yhteiskunnallisella tasolla hän argumentoi järjellä ja luonnonmukaisuudella, joiden lähtökohta on luonnollinen laki.

Maallinen regimentti kattaa myös muulla tavoin auktoriteettiasemassa olevat henkilöt. Esimerkiksi vanhemmat ovat lapsilleen ja puhdasoppiset pastorit seurakunnilleen maallisen regimentin piiriin kuuluvaa ”esivaltaa”. Tällä luennolla keskitymme kuitenkin esivaltaa edustavien maallisten viranomaisten tehtäviin.

Lain toinen ja kolmas käyttö sekä evankeliumi kuuluvat hengellisen regimentin piiriin. Jumala paljastaa lain sanalla syntimme (*lain toinen käyttö*) ja johtaa meidät ymmärtämään olevamme omassa varassamme kadotettuja. Evankeliumi puolestaan vapauttaa kristityn sydämen kaikista lain vaatimuksista kirkastamalla Kristuksen Vapahtajana ja lain täyttäjänä. Siksi hengellinen regimentin hallitseva piirre on vapaus. Paavali kirjoittaa Galatalaiskirjeen 5. luvussa: *”Vapauteen Kristus meidät vapautti. Pysykää siis lujina älkääkä alistuko uudelleen orjuuden ikeeseen.”* (Gal. 5: 1.) Tässä vapaudessa kristitty alkaa pyrkiä Jumalan tahdon mukaiseen

elämään (*lain kolmas käyttö*). Motivaatio tähän on evankeliumi Kristuksesta. Jumala laittaa kristityn sydämessä alulle tahdon seurata Hänen tahtoaan, vaikka kristitty on itsessään syntinen elämänsä loppuun asti. Voima Jumalan tahdon mukaiseen elämään – vaikkakin puutteelliseen – nousee Kristuksen reaalisesta läsnäolosta kristityn sydämessä (*inhabitatio Christi*).

2. Maallinen regimentti (regnum civile)

Lähdemme käsittelemään maallista regimenttiä kahden raamatunkohdan pohjalta.

Room. 13: 1-7: *”Jokaisen on suostuttava esivaltansa alaisuuteen. Eihän ole esivaltaa, joka ei olisi Jumalalta peräisin, häneltä ovat vallankäyttäjät saaneet valtuutensa. Joka vastustaa esivaltaa, nousee siis Jumalan säädöstä vastaan, ja ne, jotka näin tekevät, saavat rangaistuksensa. Ei sen, joka tekee oikein, tarvitse pelätä viranomaisia, vaan sen, joka tekee väärin. Jos siis tahdot elää pelkäämättä esivaltaa, tee oikein! Silloin saat siltä kiitosta. Se on Jumalan palvelija ja toimii sinun parhaaksesi. Mutta jos teet väärin, pelkää! Esivalta ei kannata miekkaa turhaan. Se on Jumalan palvelija ja panee täytäntöön väärintekijälle kuuluvan rangaistuksen. Siksi on suostuttava esivallan alaisuuteen, ei vain rangaistuksen pelosta vaan myös omantunnon vaatimuksesta. Sen vuoksi te verojakin maksatte, sillä viranomaiset ovat Jumalan palveluksessa, kun he hoitavat tehtäviään. Antakaa jokaiselle se, mikä hänelle kuuluu: kenelle vero, sille vero, kenelle tulli, sille tulli, kenelle pelko, sille pelko, kenelle kunnia, sille kunnia.”*

1. Piet 2: 13–14: *”Taipukaa Herran vuoksi kaiken maallisen järjestyksen alaisuuteen: keisarin, koska hän on kaiken yläpuolella, ja yhtä lailla käskynhaltijoiden, koska keisari on valtuuttanut heidät rankaisemaan pahantekijöitä ja palkitsemaan niitä, jotka tekevät hyvää.”*

2.1. Esivallan oikeudet ja rajat

Esivalta on, kuten Paavali Room. 13: 1 ilmoittaa, Jumalan asettama. Kukaan ei saa valta-asemaansa Jumalan sallimatta.

Siksi jokaisen on suostuttava esivaltansa alaisuuteen. Maallisen regimentin piiriin kuuluvat siis kaikki ihmiset kaikkialla maailmassa.

On huomionarvoista, että Paavalin ja Pietarin esivalta oli pakanallinen. Rooman valtakunnan lait olivat kaukana ideaaleista, saati sitten kristillisistä. Siitä huolimatta apostolit käskevät jokaista tottelemaan Rooman viranomaisia. Kristitty ei voi valikoida, mitä lakeja noudattaa, mitä ei. Niin kauan kuin esivalta ei määrää toimimaan Raamatun Sanan vastaisesti, sitä on toteltava.

Raja menee nimenomaan tässä. Pietari toteaa Apostolien tekojen 5. luvussa: *”Enemmän tulee totella Jumalaa kuin ihmisiä”* (Apt. 5:29). Tunnustuskirjamme tiivistävät tämän totuuden näin: *”...kristittyjen tulee välttämättä totella esivaltaansa ja sen lakeja, mikäli ne eivät käske tekemään syntiä, sillä siinä tapauksessa heidän tulee (Apt. 5:29) totella enemmän Jumalaa kuin ihmisiä (Apt. 5).”* (CA XVI, 6–7.)

Kristityn ei siis tarvitse – eikä hän saakaan – totella esivaltaa silloin, kun se toimii Jumalan Sanan vastaisesti. Muilta osin kristityt suostuvat yhteiskuntansa järjestykseen.

Mikäli valtio vaatii kristittyä toimimaan uskonsa vastaisesti, hän pyrkii vaikuttamaan viranomaisiin, jotta välttäisi nämä vaatimukset. Lailliset pyrkimykset vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin tai puolustaa oikeuksiaan eivät ole väärin. Paavali itse vetosi keisariin ja roomalaisen kansalaisyhteisöihin, kun esivalta kohteli häntä väärin (ks. Apt. 22: 24–29 ja 25: 8–12). Mikäli esivalta ei vapauta kristittyä raamatunvastaisista velvollisuuksista, kristitty pyrkii muuttamaan toiseen maahan.

Paavali jatkaa, että se, joka *”vastustaa esivaltaa, nousee [...] Jumalan säädöstä vastaan”* (Room. 13: 2). Koska viranomaiset ovat saaneet valtuutensa Jumalalta, heidän vastustamisensa on Jumalan vastustamista. Apostoli antaa vakavan varoituksen: Jumalan järjestyksen vastustaminen tuottaa tuomion.

Esivallalla on jumalinen tehtävä. Sitä ei ole asetettu niiden peloksi, jotka toimivat oikein, vaan niiden, jotka toimivat väärin, niin kuin Paavali ja Pietari teroittavat (Room. 13: 3; 1. Piet. 2: 14).

Yksi esivallan tehtävistä on hillitä pahaa. Siksi sen on uhattava väärintekijöitä rangaistuksilla. Jokaisessa valtiossa on oltava oikeuslaitos, poliisilaitos ja puolustusvoimat. Ei ole välttämätöntä, että jokainen valtio ylläpitää niitä yksin; valtiolliset sopimukset ja sotilasliitot voivat ajaa saman asian. Sitä, joka toimii oikein, esivallan tulee kiittää (1. Piet. 2: 14; Room. 13: 3).

2.2. Esivaltaan turvautuminen ja sen palveleminen

Kristityn on lupa ja velvollisuus turvautua esivaltaansa. Esivalta palvelee Jumalaa suojelemalla kansalaisiaan (Room. 13: 4).

Martti Luther kirjoittaa tästä seuraavasti: *”...sinun tulee pidättäytyä omasta kostosta ja ennemmin kärsiä ja odottaa taivaallista Tuomaria. Hän ei tahdo hoitaa virkaansa niin uneliaasti ja välinpitämättömästi kuin maallisella esivallalla toisinaan on tapana. Mutta ei Kristus käske sinua tässä vaikenemaan ja kiellä valittamasta esivallalle, kun sinulle tehdään vääryyttä. Nyt sinä kysyt: enkö pyydä kostoa nostaessani kanteen minulle vääryyttä tehnyttä vastaan? Vastaus: kyllä, ja siinä teetkin oikein, kun teet sen lain ja järjestyksen mukaan ilman vihaa ja kiukkua lähimmäistäsi kohtaan, sillä se ei ole sinun oma kostoni vaan Jumalan kosto, jonka hän on määrännyt, jotta pahennus estettäisiin ja jokainen saisi pitää omansa.”* (Luther, Martti: Jalokivikokoelma, 2003, s. 206–207, kielellisesti uudistanut kirjoittaja.)

Paavali jatkaa, ettei esivalta kannata miekkaa turhaan (Room. 13: 4). Sen tulee suojella kansalaisiaan, heidän vapauttaan ja omaisuuttaan tarvittaessa voimakeinoin. Omia kansalaisiaan, jotka rikkovat raskaasti lakeja, viranomaisten on välttämättä rankaistava. Jumala kostaa vääryydet asettamansa esivallan

kautta. Vieraiden valtioiden harjoittamaan väkivaltaan esivallan on vastattava puolustussodalla.

Yksityisellä kristityllä on tietty vapaus olla ilmoittamatta itseensä kohdistuneita rikkomuksia viranomaisille, mikäli rikkomus on lievä eikä aiheuta hänen perheelleen kohtuutonta ruumiillista, taloudellista tai henkistä vahinkoa. Vakavista rikkomuksista jokaisen on kuitenkin aina ilmoitettava poliisille, Paavalin sanoin *"...myös omantunnon vaatimuksesta"* (Room. 13: 5). Kristitty ei saa vaikeuttaa esivallan työtä jättämällä vakavia rikkomuksia ilmoittamatta. Emme siis alistu esivallan alaisuuteen ainoastaan sen tähden, että sillä on oikeus rangaista niitä, jotka kieltäytyvät tottelemasta, vaan myös omantunnon tähden - sen tähden, että se on Jumalan järjestys. Samaa tarkoittaa Pietari kehottaessaan: *"Taipukaa Herran vuoksi kaiken maallisen järjestyksen alaisuuteen"* (1. Piet. 2: 13).

Koska viranomaiset ovat Jumalan palvelijoita, kristitty voi hyvällä omallatunnolla toimia esivallan viroissa. Kristitty ei tee väärin suorittaessaan sotilaspalvelusta, käyttäessään poliisina voimakeinoja tai langettaessaan lautamiehenä tai tuomarina rangaistuksia. Kirkkomme Tunnustuskirjat ilmaisevat tämän totuuden seuraavasti: *"Yhteiskunnallisen elämän asioista seurakuntamme opettavat, että yhteiskunnan lailliset järjestykset ovat Jumalan hyviä tekoja ja että kristityillä on lupa toimia esivallan viroissa, käyttää tuomiovaltaa, ratkaista oikeusasioita keisarillisen tai muun voimassa olevan lain mukaan, tuomita lain vaatimiin rangaistuksiin, käydä oikeutettuja sotia, olla asepalveluksessa, tehdä laillisia sopimuksia, omistaa yksityistä omaisuutta, vannoa vala esivallan sitä vaatiessa sekä solmia avioliitto"*. (CA XVI, 1–2.)

Verotus on osa Jumalan järjestystä. Maksamme veroja, jotta esivalta voisi hoitaa tehtäviään (Room. 13: 6). Kristityn tulee maksaa veronsa kuuliaisesti. Nykyaikaisessa yhteiskunnassa verovarot kaiken lisäksi käytetään terveydenhuoltoon, eläkkeisiin, koulutukseen, oikeus- ja poliisilaitoksen toimintaan, sosiaalityöhön ja puolustukseen – eli yhteiseen hyvään.

Verotus voi olla myös kohtuutonta. Siinä tapauksessa kristitty pyrkii vaikuttamaan sen tasoon laillisin keinoin. Veronkierto on aina väärin. *”Antakaa jokaiselle se, mikä hänelle kuuluu: kenelle vero, sille vero, kenelle tulli, sille tulli, kenelle pelko, sille pelko, kenelle kunnia, sille kunnia”* (13: 7).

3. Hengellinen regimentti (regnum Christi)

Hengellisellä regimentillä tarkoitetaan siis Jumalan hengellistä hallintaa Kirkossaan. Luemme lähtökohdaksemme kolme raamatunkohta:

Room. 14: 17: *”Jumalan valtakunta ei ole syömistä eikä juomista, vaan vanhurskautta, rauhaa ja iloa, jotka Pyhä Henki antaa.”*

Joh. 18: 36: *”Minun kuninkuuteni ei ole tästä maailmasta.”*

Matt. 22: 21: *”Antakaa siis keisarille mikä keisarille kuuluu ja Jumalalle mikä Jumalalle kuuluu.”*

Kaikki nämä raamatunkohdat alleviivaavat sitä, että Jumalan valtakunta on jotakin muuta kuin keisarin valtakunta. Maalliset valtakunnat ovat ulkoisia, Jumalan valtakunta sisäinen.

Keskitymme tutkimaan, mitä Kirkko on ja miten Jumala sitä hallitsee.

3.1. Kirkko Uudessa testamentissa

Seurakunnasta käytetään UT:ssa kreikan kielen sanaa *ekklesia* (lat. *ecclesia*). Sana on muodostettu prepositiosta *ek* (ilmaisee jostakin pois tai ulos siirtymistä ja vastaa päätteitä -sta, -stä) ja verbistä *kaleoo* (kutsua). Sanatarkasti käännettynä se tarkoittaa 'erilleen kutsuttua joukkoa' tai 'kansankokousta'.

Termillä on kirkko-opillisesti UT:ssa kaksi merkitystä. Laajassa merkityksessä se tarkoittaa kaikkia kristittyjä eli kokonaiskirkkoa. Näin esimerkiksi Ef. 1: 23: *”Seurakunta on*

Kristuksen ruumis ja hänen täyteytensä, hänen joka kaiken kaikessa täyttää” (Ef. 1: 23). Suppeassa merkityksessä se tarkoittaa paikallisseurakuntaa, esimerkiksi 1. Kor. 1: 1–2: ”Paavali, Jumalan tahdosta Kristuksen Jeesuksen apostoliksi kutsuttu, ja veli Sostenes tervehtivät Korintissa olevaa Jumalan seurakuntaa”. Näin siis hengellisen regimentin piiriin sanan varsinaisessa merkityksessä kuuluvat vain sydämen kristityt.

3.2. Kirkko Evankelisluterilaisen kirkon Tunnustuskirjoissa

Luther määrittelee seurakunnan (*ecclesia*) merkitsevän yhteen kokoontunutta kristittyjen ryhmää (paikallisseurakunta, *ecclesia particularis*) ja kristillistä yhteisöä eli koko kristikuntaa (kokonaiskirkko, *ecclesia universalis*) Isossa katekismuksessaan: *”Sana ecclesia pitäisi näet oikeasti kääntää saksaksi sanalla ”Versammlung” (kokous). Me olemme kuitenkin tottuneet käyttämään sanaa ”Kirche” (kirkko), mikä ei anna oppimattomalle ihmiselle mielikuvaa yhteen kokoontuneesta ihmisjoukosta, vaan vihitystä talosta tai rakennuksesta. Kuitenkin itse rakennusta tulisi kutsua kirkoksi ainoastaan sen ihmisjoukon vuoksi, joka sinne kokoontuu. (...) Sana ”Kirche” ei siis oikeastaan ole merkitykseltään muuta kuin ”ein gemeine Sammlung” (yhteinen kokous). Lisäksi se ei ole saksalaisperäinen sana, vaan juontuu kreikan kielestä (kuten myös sana ecclesia). Siinä kielessä se esiintyy muodossa kyria, latinaksi se on curia. Siksi se pitäisi ilmaista selvällä sakan kielellä, omalla äidinkielellämme, joko näin ”ein christliche Gemeinde oder Sammlung” (kristillinen yhteisö ja kokous) tai kaikkein parhaiten ja selvimmin: ”ein heilige Christenheit” (pyhä kristikunta).” (IK II, 47–48.)*

Augsburgin tunnustus käsittelee kokonaiskirkon olemusta erityisesti artikloissa VII ja VIII.

CA VII painottaa sitä, että Kirkko on pyhien yhteisö (*communio sanctorum*); siihen kuuluvat kaikki ne, jotka sydämestään uskovat syntinsä anteeksi Kristuksen tähden:

”...seurakuntamme opettavat, että yksi, pyhä kirkko on pysyvä

*ikuisesti. Kirkko on pyhien yhteisö, jossa evankeliumi puhtaasti julistetaan ja sakramentit oikein toimitetaan.” (CA VII, 1–2.)
Christiani sunt ecclesia – kristityt ovat Kirkko!*

Epäuskoiset kuuluvat Kirkkoon vain ulkoisesti, nimellisesti, kuten VIII artiklassa todetaan: *”Vaikka kirkko varsinaisessa mielessä on pyhien ja tosiuskovien yhteisö, on kuitenkin jumalattomienkin toimittamien sakramenttien käyttäminen sallittua, koska tässä elämässä myös teeskentelijöitä ja jumalattomia on sekoittunut tosiuskovien ja pyhien joukkoon” (CA VIII, 1–2).*

Apol. VII & VIII alleviivaa, ettei Kirkko ole ulkonainen laitos vaan pyhien yhteisö, joka sulkee piiriinsä kaikkialle maailmaan hajaantuneet kristityt: *”Kirkkopa näet ei ole sellainen yhteisö, joka vain rakentuu ulkonaisten tekijöiden ja menojen varaan, kuten muut yhteisöt, vaan se on ensisijaisesti uskon ja Pyhän Hengen yhteys sydämissä. (...) Edelleen siinä [uskontunnustuksessa, kirj. huomautus] sanotaan kirkkoa katoliseksi, jottemme käsittäisi sitä tiettyjen kansakuntien ulkonaiseksi laitokseksi, vaan pikemminkin siten, että se sulkee piiriinsä kaikkialle maailmaan hajaantuneet ihmiset, jotka ovat yhtä mieltä evankeliumista, joilla on sama Kristus, sama Pyhä Henki ja samat sakramentit, huolimatta siitä, ovatko heidän inhimilliset perinnäissääntönsä samanlaiset vai erilaiset.” (Apol. VII & VIII, 5, 10.)*

Nämä kristityt, jotka muodostavat Kirkon, kokoontuvat Uuden testamentin opetuksen mukaisesti omalla paikkakunnallaan tai alueellaan yhteen, seurakunnaksi, ja järjestävät hengellisen elämänsä niin, että evankeliumi voidaan puhtaasti julistaa ja sakramentit Herramme säätämysten mukaisesti toimittaa (Apt. 14: 23, 16: 4–5; 1. Kor. 10: 16–17, 11: 17–29; Kol. 3: 16–17; 1. Tim. 4: 13; Tit. 1: 5–9).

Opillisessa yksimielisyydessä ja kristillisessä rakkaudessa paikallisseurakunnat voivat muodostaa (ja olisi suositeltavaa muodostaa) kirkkokuntia palvelemaan Jumalan valtakunnan asiaa – mutta välttämätöntä se ei ole.

3.3. Kirkon ominaisuudet

Pyhien yhteisö, Kirkko, on näkymätön (*ecclesia invisibilis*). Sydämen usko Kristuksen sijaishyvitykseen (*satisfactio vicaria*) on vain Jumalan tiedossa, sillä vain Hän näkee sydämeen. ”Herra ei katso kuten ihminen. Ihminen katsoo ulkokuorta, mutta Herra näkee sydämeen.” (1. Sam. 16: 7.)

Juuri tämä näkymätön *communio sanctorum*, jossa evankeliumi puhtaasti julistetaan ja sakramentit oikein toimitetaan, on se Kirkko, jonka me tunnustamme Nikean uskontunnustuksessa yhdeksi, pyhäksi, yhteiseksi ja apostoliseksi.

Kirkko on yksi (*una ecclesia*), koska kaikki sen tosi jäsenet uskovat pelastuvansa Kristuksen tähden (*propter Christum*) yksin armosta (*sola gratia*), yksin uskon kautta (*sola fide*). (Ks. Joh. 10: 16; Room. 3: 21–28; Ef. 1: 23, 2: 4-9, 19–21.)

Pyhä Kirkko (*santa ecclesia*) on, koska kaikilla itsessään syntisillä kristityillä on uskon kautta Kristuksen lahjavanhurskaus (Room. 7: 21–25; Fil. 3: 9). Kristityt ovat yhtä aikaa syntisiä ja vanhurskaita (*simul iustus et peccator*).

Yhteinen eli katolinen (*ecclesia catholica*) Kirkko, koska siihen kuuluvat kaikki uskovat kaikkina aikoina. Kirkon ulkopuolella ei ole pelastusta (*extra ecclesiam nulla salus*). (Ks. Gal. 3: 7–10, 5: 1-4; Ef. 2: 11–21; Hepr. 11.)

Apostolinen Kirkko (*ecclesia apostolica*) on, koska se pitää kiinni Jumalan Sanan mukaisesta apostolisesta opista (Joh. 17: 20; Apt. 2: 42).

3.4. Kirkon tuntomerkit (*notae ecclesiae*)

Tämä yksi, pyhä, yhteinen ja apostolinen Kirkko tulee havaittavaksi tuntomerkkiensä kautta; niistä näkymätön Kirkko tunnustetaan.

Kirkon perustuntomerkit ovat Sana ja Sakramentit (Matt. 28: 18–20; Luuk. 22:19–20; 1. Kor. 10: 16–17, 11: 23–26). Tätä

Tunnustuksemme alleviivaa: *”Kirkko on pyhien yhteisö, jossa evankeliumi puhtaasti julistetaan ja sakramentit oikein toimitetaan”* (CA VII, 1-2). Siellä, missä evankeliumi puhtaasti saarnataan ja sakramentit Herramme asetuksen mukaisesti toimitetaan, on Kirkko.

Luther lisää tuntomerkkeihin (1) Sanan, (2) Kasteen ja (3) Ehtoollisen lisäksi (4) avaintenvallan (Joh. 20:23), (5) Kirkon viran (Tit. 1: 5–9), (6) julkisen rukouksen ja jumalanpalveluksen (1. Tim. 2:1–7; 2. Tim. 4:2; Hepr. 10:25) ja (7) kristittyjen pyhän ristin (Matt. 5:10), koska nämä ikään kuin automaattisesti seuraavat puhdasta Sanan saarnaa. Missä oikein opetetaan, harjoitetaan avaintenvaltaa paimenviran kautta, kokoonnutaan jumalanpalvelukseen ja kannetaan ristiä. (Luther, Martti: Kirkolliskokouksista ja kirkoista, 1989, ss. 153–171.)

Kirkko on siis siellä, missä sen tuntomerkit on havaittavissa.

3.5. Jumala hallitsee Kirkossaan Sanallaan

Tässä Kirkossaan Jumala hallitsee Sanallaan. Pyhä Raamattu on ainoa ohje ja sääntö, jonka perusteella kaikki opit ja opettajat on Kirkossa arvioitava. Tämä on ilmaistu horjumattomalla varmuudella Yksimielisyyden ohjeen tiivistelmässä: *”Me uskomme, opetamme ja tunnustamme, että Vanhan ja Uuden testamentin profeetalliset ja apostoliset kirjoitukset ovat ainoa sääntö ja ohje, jonka mukaan kaikki opit ja opettajat on koeteltava ja arvioitava.”* (FC Ep., Opin summa, sääntö ja ohje, 1).

Pyhä Raamattu on Jumalan erityinen ilmoitus (*revelatio specialis*), jossa Jumala ilmoittaa ihmiskunnalle itsensä. Maallisessa regimentissä kaikki on pystyttävä perustelemaan järjellä (vaikkakin kristitty perustelee kaiken itselleen Raamatulla), mutta hengellisessä regimentissä kaikki perustellaan Raamatulla. Raamattu on kokonaan Jumalan Sanaa. (2. Tim. 3: 15–16; 1. Tess. 2: 13; 2. Piet. 1: 19–21.)

Tämä ei tarkoita sitä, ettei luterilainen kirkko arvostaisi traditiota ja Kirkon opettajia. Luterilainen tunnustus pitäytyy ekumeenisiin symboleihin, koska ne ovat Raamatun mukaisia. Siksi Tunnustuskirjamme alkavat kolmella vanhakirkollisella uskontunnustuksella. Apostolinen uskontunnustus, Nikean uskontunnustus ja Athanasioksen uskontunnustus tiivistävät Pyhän Raamatun keskeisimmät totuudet. CA I eksplisiittisesti edellyttää sitoutumista Nikean uskontunnustukseen, koska se ”on tosi” (CA I, 1–2).

Luterilainen kirkko suhtautuu samoin yksittäisten opettajien teksteihin. Traditio ei kuitenkaan nouse Raamatun rinnalle tai yli vaan todistaa Jumalan Sanalle alisteisena oikeasta uskosta. Tunnustuskirjat opettavat tästä Todisteiden luettelo – nimisessä liitteessään: *”Eräät ovat perusteettomasti väittäneet, että Yksimielisyyden ohje erityisesti Kristuksen persoonaa koskevassa opinkohdassa poikkeaa vanhan, puhdasoppisen kirkon ja sen isien puheentavasta (phrases et modi loquendi) ja ottaa käyttöön uusia, vieraita, itse keksittyjä, outoja, ennen kuulumattomia ilmauksia. Kirja nojaa kuitenkin vanhan kirkon ja sen isien teksteistä löytyviin todistuksiin. (...) Tästä luettelosta on havaittavissa ja helposti todettavissa, että mainitussa kirjassa ei ole uutta oppia eikä uusia ilmauksia, vaan tätä salaisuutta opetetaan ja tästä puhutaan juuri samalla tavalla kuin ensiksi Pyhä Raamattu ja sitten vanha, puhdasoppinen kirkko on tehnyt.”* (Catalogus testimoniorum, kristilliselle lukijalle.)

Näin traditio luo viitekehyksen, jossa Raamattu tulkitsee itseään (*scriptura sui ipsius interpretens*). Raamattu on Kirkon ylin normi ja auktoriteetti, joka selittää itseään. Puhdasoppisen Kirkon traditio puolestaan osoittaa Kirkon pitäytyvän Pyhän Raamatun ilmoitukseen.

Raamatun Sana ei ole ainoastaan informoivaa; se on armonväline (*media salutis*). Jumalan Sana ei vain viittaa Kristukseen vaan lahjoittaa Hänet. Sanassa ja Sakramenteissa, joissa Sana yhtyy aineeseen, kuten kirkkoisä Augustinus asian määritteli, Kristus tulee keskellemme pelastavalla tavalla ja luo Kirkon. (Matt 4:4; Joh 6:63,68; Room. 6: 3–5; 1. Kor. 10: 16.)

Martti Luther kirjoittaa Kirkosta, johon Jumala on Sanan kautta omansa liittänyt, seuraavasti: *”Minä uskon, että maan päällä on pieni pyhä joukko ja yhteisö, joka koostuu pelkistä pyhistä ihmisistä. Sillä on yksi pää, Kristus, ja Pyhä Henki on kutsunut sen koolle. Sillä on yksi usko, yksi mieli ja ymmärrys. Sillä on monenlaisia armolahjoja, mutta se on yksimielinen rakkaudessa, puolueita siinä ei ole eikä hajaannusta. Siihen minäkin kuulun, olen sen osa ja jäsen, osallinen sen kaikista aarteista ja keskinäisestä yhteydestä. Pyhä Henki on vetänyt minut siihen ja liittänyt sen jäseneksi antamalla minun kuulla Jumalan sanaa, jota edelleenkin saan kuulla.”* (IK II, 51–52.)

Sanassaan Jumala tulee ihmisten luokse, ilmoittaa itsensä ja luo Kirkon. Sanan kautta Hän hallitsee koko Kirkkoaan, joka vaeltaa sydämen uskossa Kristukseen kohti taivaan kirkkautta. Kirkossa (sikäli kuin puhutaan Kirkosta puhtaasti hengellisenä entiteettinä) ei käytetä pakkoa eikä maallista valtaa. Kirkossa kaikki tapahtuu Jumalan Sanan voimasta. Jumalan Sana ja näkyvää Sanaa olevat Sakramentit synnyttävät uskon ja ylläpitävät sitä. Jumalan Sanan perusteella arvioidaan kaikki opit ja opettajat. Ja Jumalan Sana sulkee katumattomat julkisyntiset ehtoollisyhteyden ulkopuolelle ja evää heiltä synninpäästön, jotta he tulisivat parannukseen (Joh. 20: 23; 1. Kor. 5: 11). Esivallan pakkokeinot eivät Kirkkoon kuulu.

Tietysti on muistettava, että tämä koskee Kirkkoa vain puhtaasti hengellisenä entiteettinä. Kirkko eksistoi aina jonkinlaisten ulkoisten struktuurien puitteissa. Ja ulkoisten rakenteidensa osalta se kuuluu myös maallisen regimentin piiriin. Käsittelemme lopuksi maallisen ja hengellisen regimentin keskeiset yhtymäkohdat.

4. Maallisen ja hengellisen regimentin keskeiset yhtymäkohdat

Vaikka maallisen ja hengellisen regimentin välille on tehtävä distinktio, niitä ei tule separoida. Regimenttien samaistaminen johtaa hurmahenkisyyteen ja erottaminen yhteiskuntavastuusta vetäytymiseen.

Listaan kolme keskeistä maallisen ja hengellisen regimentin yhtymäkohtaa.

4.1. Molemmat regimentit ovat Jumalan

Maallista ja hengellistä regimenttiä ei voi erottaa toisistaan, koska molemmat regimentit ovat Jumalan. Maallinen regimentti ei ole Jumalalle vieras. Jumala toimii siinä ja hallitsee sitä. Molempien regimenttien tarkoitus on Jumalan rakkauden toteutuminen.

4.2. Laki regimenttejä yhdistävänä tekijänä

Toiseksi regimenttejä yhdistää laki. Maallinen regimentti kuuluu lain ensimmäisen käytön piiriin (*usus politicus*), hengellinen regimentti lain toisen (*usus spiritualis*) ja kolmen (*usus tertius legis*) käytön piiriin.

4.3. Kirkon ulkoiset rakenteet

Kolmanneksi regimenttejä yhdistävät Kirkon ulkoiset rakenteet. Koska Kirkko eksistoi ja toimii rakenteissa, jotka kuuluvat maallisen regimentin piiriin, se on silta regimenttien välillä. Kristityt ovat yhtä aikaa maallisen ja hengellisen regimentin piirissä.

Vaikka Kirkko teologisessa mielessä on näkymätön (*ecclesia invisibilis*), se tarvitsee näkyvät rakenteet. Kirkon teologinen työ kuuluu aina vain hengellisen regimentin piiriin, ja siihen esivalta ei saa puuttua. Ulkoisesti Kirkko kuitenkin tarvitsee esivallan suojaa. Nämä ulkoiset rakenteet Kirkon tulisi varjella eettisiltä ja juridisilta vääristymiltä toimien esimerkkinä koko maalliselle regimentille.

Valitettavasti regimentit kuitenkin usein sekoitetaan, ja siitä seuraa ongelmia sekä maallisen että hengellisen regimentin alueella. Ja juuri siksi regimenttioppi on mitä ajankohtaisin kysymys.